

СЕКЦІЯ 2
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ

THE POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF A GREEN ECONOMY IN THE ODESA REGION AS A FACTOR OF EXPANSION INTERNATIONAL BUSINESS IN THE CONTEXT OF GLOBAL CONSTRAINTS

Y.I. Prodius, PhD in economics, Associate Professor
Zavorotna Y.V.
Odessa Polytechnic State University
(*Odesa, Ukraine*)

The “green” economy is a new form of economy, the transition to which is a main priority for many countries. [1] Growth in “green” economy revenues is driven by private and public investment in economic activities, assets and infrastructure that significantly reduce carbon and pollution emissions, improve the efficiency of energy and resource use, and help conserve biodiversity and ecosystems. [3]

Three axioms define the theory of a “green” economy, namely:

- the inability to meet growing needs and wants in view of limited resources
- the impossibility of non-stop expansion of spheres of influence
- the interconnectedness of everything on planet Earth.

Accordingly, in our modern world, one of the main trends in the development of society is the active promotion of the concept of a “green” economy. Indeed, in the period of globalization, the level of depletion of natural resources is currently increasing. [7] If countries do not take the necessary decisions, then shortly there will be a strong shortage of resources, increasing pollution of water and air, and so on.

Today, Ukraine needs to start developing strategies for the transition to a “green” economy using the setting of specific goals, such as:

- improving the level of environmental safety
- increasing the education of people in this topic
- improving environmental policy
- ensuring the rational use of natural resources
- implementation of investments and innovative technologies
- use of competent management skills for effective leadership. [7]

Otherwise, Ukraine will lag behind in progressiveness for a long time and will have problems in the international political arena. The most developed countries now prioritize the promotion of environmental problems and their impact on the market and business. Using methods of analysis, modern technologies and services, the world is looking for the most profitable opportunities for solving environmental issues.

The Odesa region has great prospects for the possibility of helping Ukraine in the development of the concept of a “green” economy. [4] Green economic reform can bring many positive consequences, such as increased innovation, job creation and market productivity, and new budget revenues. The main foundation of a “green” economy is alternative energy and fuel sources, clean production technologies, etc. In particular, these sources will be important and will be promoted, as the world is now trying to solve the problem of global warming and at all subsequent conferences from the United Nations and UNICEF this problem will always be raised and all possibilities for a solution will be supported and sponsored.

In the current conditions of Ukraine's strong energy dependence on imported energy resources and the growing price increase, the development of alternative energy abroad is now an incredibly important issue in terms of energy security and economic development of Ukraine. [6]

Nowadays, the use of alternative solar energy is gaining popularity in Ukraine, it is because of this that the operation of the law of Ukraine on the “green” tariff is of great importance. One of the most promising areas for the development of solar energy is the Odesa region. Its potential for

solar energy production is one of the best in Ukraine. The average annual amount of solar radiation energy in the Odesa region of Ukraine reaches about 1396 kWh / m². Solar photovoltaic batteries in the Odesa can be actively used throughout the year, and during peak activity from April to October will receive the largest amount of energy.

Furthermore, a big plus of solar energy is its environmental friendliness, renewability, efficiency, abundance and a wide range of applications, which fits the principles of a “green” economy. The climatic conditions of the territory and the peculiarities of the economy of the Odesa region allow the introduction of innovative technologies related to alternative energy sources, and contribute to the development of alternative energy. Consequently, the cost of energy obtained from a solar power plant and the cost of energy made using traditional fuels are gradually becoming less different in price. This contributes to the promotion of the idea of creating solar stations more attractive in terms of investment. After all, they have both medium and long-term advantages in the field of economics, finance and medicine [7].

In addition, the active use of alternative energy will have a good effect on the image of the city and will begin to attract foreign tourists who are in favor of eco-tourism. Despite the fact that eco-tourism is a form of tourism focused on visiting relatively unaffected natural areas, its fans will love the new “green” ideas. After all, using energy sources that support the principles of a “green” economy will also inspire other businesses to use resources more intelligently, support the ideas of a “green” economy and implement new strategies.

Moreover, for the transition to the movement of the “green” economy to be faster and more efficient, the state and the city administration must actively stimulate innovation and the inflow of investments in promoting the concept. A good sign for Odesa is the frequent holding of informative environmental forums on its territory, one of the last was held on July 29-30 under the title “Green Economy: How to Achieve Balance”. This means that the topic of ecology related to business is becoming more widespread and generally accessible in the southern region, which shows the level of Odesa's interest in the development and observance of modern trends.

In conclusion, it is the “green” economy that is one of the sources of Ukraine's development in the international arena. The use of the southern region, namely the Odesa region, is a necessary prospect for creating a “green” economy and, most importantly, achievable. After all, the Odesa region has all the opportunities and resources to further promote the “green” concept in the nearest future.

Reference

1. Green Economy | Unep - Un Environment Programme. www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatives/supporting-resource-efficiency/green-economy.
2. Handbook Parliamentarians - Human Rights. www.ohchr.org/Documents/Publications/HandbookParliamentarians.pdf.
3. Machuskyu, Post author By Volodymyr, and Name. “Green Economy in UKRAINE: Legal Aspects and Prospects.” Business Law Electronic Resource, 10 May 2021, www.businesslaw.org.ua/green-economy-in-ukraine-legal-aspects-and-prospects/.
4. “В Одессе Будут ИЗУЧАТЬ Международный Опыт Реализации ‘Зеленой’ Экономики.” Все Новости Одессы | Одессит•Ua, odessitua.com/news/33242-v-odesse-budut-izuchat-mezhdunarodnyy-opyt-realizacii-zelenoy-ekonomiki.html.
5. Сухорукова, Т. Г., et al. “Перспективы развития зеленой экономики в Украине.” УкрГУЖТ, ХНУСА, УкрГУЖТ, 2019, lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/2307/1/VETP_2019_67_115_123.pdf.
6. Квач, Я. П., et al. “«Зелена економіка»: можливості для України.” Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2015, global-national.in.ua/archive/6-2015/12.pdf.
7. Inter-Parliamentary Union, 2020, www.ipu.org/file/10244/download.

ПРОБЛЕМА ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Л.І. Чернишова, кандидат економічних наук, доцент

В.О. Домусчі, О.В. Ковиркіна

Державний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

Тіньова економіка в Україні – проблема поширена і актуальна. Великі потоки інформації, що не надходять до державних реєстрів, залишаються відомими лише обмеженому колу осіб – власникам, директорам та працівникам, що займають високі посади на підприємстві. Показник тіньової економіки України коливається між 35% та 50% від ВВП залежно від різних оцінок та джерел [2;4]. Важливо зазначити, що підприємці, які працюють самі на себе, або створюють мікропідприємства, тобто наймають невелику кількість працівників, в основному складають велику частку в тішовій економіці [3].

Найбільш уразливою до тішових процесів є, та завжди буде, податкова система. Вона виступає однією з причин, через що українські підприємці йдуть в тінь. Вони зберігають свої прибутки, тим самим не підтримуючи податкову систему, а саме – ті сфери, на які розрахована ця податкова система – на підтримку пенсійного фонду, заробітну плату таких важливих працівників як лікарі та вчителі; на військовий збір, який націлений на забезпечення української армії. Експерти визначають, що загальне податкове навантаження у нас в країні майже вдвічі більше, ніж за кордоном, що змушує приховувати реальні обсяги економічної діяльності.

Найстрашніше те, що корупція підтримує тішову економіку, а тіньова економіка в свою чергу підтримує корупцію. Утворюється замкнене коло обігу фінансів на підприємстві та поза ним, починаючи від неофіційного працевлаштування робітника, закінчуючи різного виду домовленостями між підприємством та іншою структурною організацією.

Види економічної діяльності, де зафіксовані найбільші рівні тішової економіки за 2020 рік, наведені на рис. 1.

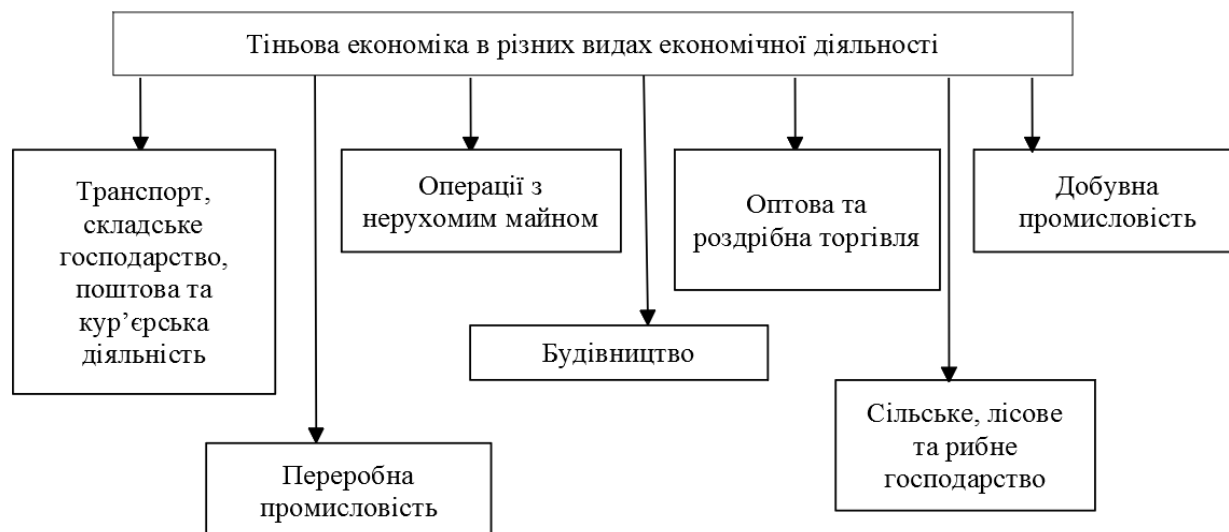

Рисунок 1 – Види економічної діяльності з найбільшим рівнем тішової економіки

Найбільш розповсюдженими формами тішової зайнятості є вулична торгівля, послуги населенню з будівництва, різноманітна посередницька діяльність. На рисунку можна побачити, що тіньова економіка поширена у таких галузях, як поштова та кур'єрська діяльність, будівництво, транспорт, сільське та рибне господарство, лісове господарство, оптова і роздрібна торгівля, операції з нерухомим майном і переробна промисловість.

Оптову і роздрібну торгівлю, а також торгівлю сільськогосподарською продукцією можна побачити на кожному міському або сільському ринку. Кожний з нас хоч раз купував молочну продукцію на ринку у якоїсь жінки, і впевнено можна сказати, що вона точно не зареєстрована як ФОП.

Для зменшення рівня тіньової економіки в Україні можна використати такі види рішень: підтримка державою підприємництва у вигляді зменшених податків (наприклад, зменшення податку на прибуток) та взагалі продовження податкової реформи, спрощення системи оподаткування; збільшення заробітної плати державних працівників для зниження рівня корупції і в свою чергу зниження рівня тіньової економіки; посилення електронного моніторингу й нагляду за грошовими потоками банків та інших фінансових інститутів [7]; полегшення процедури створення ФОП та інших видів організацій (наприклад, можливість реєстрації ФОП в одному місці за невеликий проміжок часу); створення державного органу, який буде слідкувати за тіньовими процесами і впроваджувати необхідні покарання (враховуючи те, що державний орган має бути справедливим, об'єктивним, неупередженим; щоб цей орган і сам не був задіяний у тіньовій економіці); оптимізація кількості нормативно-правових актів, які регулюють підприємницьку діяльність, забезпечення стабільності їх дії; скорочення рівня монополізації виробництва та розвитку конкурентного середовища; забезпечення ефективної діяльності фінансових ринків; робота у напрямку формування комфортного інвестиційного клімату в сучасній реальній економіці.

Потрібно зауважити, що штрафи не є найбільш вдалим рішенням для усунення проблеми тіньової економіки, адже на досвіді можна побачити – скільки штраф не збільшуй, рівень тіньової економіки залишається однаково високим для нашої країни.

На кожному промисловому підприємстві, яке здійснює тіньову діяльність, розробляються і реалізуються власні тіньові схеми з притаманними їм особливостями та специфікою [5]. Багато зусиль витрачається на маскування тіньових операцій, одним з яких є виведення грошей з країни шляхом задіяння офшорів.

Тіньова економіка одна з найгостріших проблем нашої держави. Вона гальмує розвиток і призводить до нескінченних кредитів, боргів, низького рівня життя і недовіри з боку розвинених держав і об'єднань, таких як США та ЄС. Успіхи у напрямку усунення підґрунтя для існування тіньової економіки можливі лише за умови єдиної концепції та програми скоординованих дій для створення максимальної прозорості та врегульованості економічних відносин у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Базиліук А.В., Коваленко С.О. Тіньова економіка в Україні: монографія. К.: НДЕІ Мінекономіки України, 1998. 206 с.
2. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Гонатрева І. Вплив тіньової економіки на підприємницьку діяльність: веб-сайт. URL: [https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/Ryga_07_12_2018/Ryga18\(14\).pdf](https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/Ryga_07_12_2018/Ryga18(14).pdf)
4. Карта: відсоток тіньової економіки в країнах світу: веб-сайт. URL: <http://businessviews.com.ua/ru/economy/id/karta-procent-tenevoj-ekonomiki-v-stranahmira-453/>
5. Копитко М. І. Особливості процесу тіньової діяльності промислових підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2013. № 9 (147). С.130-107
6. Приварнікова І., Степанюк К. Тіньова економіка: причини, обсяги та шляхи їх зменшення: веб-сайт. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/dtr/ep/2010_2
7. Тищук Т.А., Харазішвілі Ю.М., Іванов О.В. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. Доп.; за заг. ред. Я. А. Жаліла. К.: НІСД, 2011. 96 с.
8. Фоміна М.В., Приходько В.В., Каптуренко М.Г. Корупція і тіньова економіка: політекономічний аспект: монографія.; кер. авт. кол. і наук. ред. М.В. Фоміна. Донецьк : Дон НУЕТ, 2012. 345 с.

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА ЯК НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Л.В. Корольчук, кандидат економічних наук, доцент
Луцький національний технічний університет
(м. Луцьк, Україна)

Сучасне життя людства характеризується масштабною екологічною кризою, яка вже давно не обмежується кордонами національних держав і навіть континентів, а набула глобального характеру, а отже – спроможності впливати на подальший розвиток планети та існування наступних поколінь.

Так як зростання світового ВВП забезпечується переважно за рахунок максимізації затрат природних ресурсів та підвищення рівня забруднення навколишнього середовища, постає гостра необхідність у зміні концептуальних засад функціонування світової економіки та пошуку дієвих способів забезпечення сталого розвитку, який передбачає гармонійне співіснування економічної, соціальної та екологічної систем.

За таких умов саме «зелена» економіка покликана вирішувати виклики сучасності, дослідженням якої присвячені праці багатьох зарубіжних та українських вчених, звіти авторитетних міжнародних організацій тощо.

У звітах ООН поняття «зелена економіка» (англ. green economics) розглядається як невід’ємний атрибут сталого розвитку, що покликаний забезпечити гармонійний спосіб поєднання економічної та соціальної діяльності суспільства за умови збереження й належного відтворення навколишнього середовища [8].

За визначенням ЮНЕП: «зелена економіка» сприяє підвищенню добробуту людей і зміцненню соціальної справедливості при одночасному істотному зниженні ризиків для довкілля та дефіциту екологічних ресурсів» [9].

В наукових колах вперше дану термінологію було застосовано групою британських вчених Д. Піарс, А. Маркандія, Є. Барбієр у звіті Уряду Великобританії «Концепція зеленої економіки» (1989 р.) [7].

На думку директора Інституту «зеленої» економіки (Великобританія) М. Кеннета: «зелена» економіка повертає науку з виключно кількісних вимірів «людини економічної» і розширює межі мейнстріму через використання комплексних і міждисциплінарних методів і інструментів. По суті, при обґрунтуванні економічної політики пропонується використовувати абсолютно нові підходи» [6].

В свою чергу Л.П. Марчук вважає: «що «зелена» економіка являє собою тип економіки, пріоритетами якого є соціальні та екологічні цінності, що ґрунтуються на економічних досягненнях суспільства» [3].

Н. І. Шабранська розглядає «зелену економіку»: «як стратегічний напрямок пріоритетного розвитку тих галузей, що орієнтовані на ресурсозбереження, збереження навколишнього природного середовища та підвищення добробуту населення. Вона є тим фундаментальним чинником, який формує екологічну складову позитивного іміджу країни, що безпосередньо впливає на створення її інвестиційної привабливості для світової бізнес-спільноти» [5].

Я.П. Квач, К.В. Фірсова, О.Г. Борісов зійшлися на думці: «що «зелена економіка» – це економіка, яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, а також істотно знижує ризики для довкілля» [2].

Т.П. Галушкіна, Л.А. Мусіна, В.Г. Потапенко вважають, що: «зелена» економіка базована на основних положеннях екологічної економіки, але розвиває її і виходить далеко поза її межі, прагнучи одночасного досягнення соціальної та екологічної справедливості як окремих аспектів єдиного цілого» [1].

Е.В. Прушківська, Ю.О. Шевченко розглядають «зелену економіку» як стратегію, спрямовану на вирішення системних викликів, що передбачає сталий розвиток як кінцеву мету [4].

Мета дослідження: дослідити теоретико-методологічні основи зеленої економіки як національної стратегії соціально-економічного розвитку держави.

Аналіз дефініцій поняття «зелена економіка», виявлення у них спільних контентних ознак, а також врахування існуючого досвіду реалізації зеленої економіки у світі, дає можливість зробити висновок, що дане поняття являє собою практичне рішення концепції сталого розвитку, нову форму суспільно-економічних взаємовідносин в контексті даної концепції, а отже може і повинно становити собою панівний тип національних економічних стратегій, головною місією якого є досягнення сталого розвитку економічної системи, а отже забезпечення достойного рівня життя населення країни без шкоди для навколишнього середовища.

Згідно з теорією стратегічного планування, стратегія зеленої економіки, як і будь-яка інша, поряд із головною метою (місією) повинна передбачати ряд цілей, досягнення яких в комплексі допомагає реалізувати основну стратегічну мету.

Так, до цілей стратегії зеленої економіки відносимо наступне:

- справедливе ставлення до людини та до навколишнього середовища, припинення експлуатації планети заради економічного зростання;
- турбота про майбутні покоління людства, які мають право отримати в спадок здорову та багату планету;
- збереження біологічного різноманіття;
- мінімізація обсягів ресурсів, що застосовуються у виробництві;
- застосування альтернативних відновлювальних джерел енергії;
- безвідходне виробництво, що базується на вторинній переробці сировини, відходів та мінімізації шкідливих викидів у атмосферу;
- зниження рівня споживання товарів та енергоресурсів за рахунок виховання в населення ощадливості та бережного ставлення до навколишнього середовища;
- забезпечення замкнутості економічної системи за рахунок досягнення декаплінгу економічного зростання від екологічної шкоди;
- інтеграція екоінновацій у виробничі процеси;
- забезпечення добробуту людини за умови збереження здоров'я нашої планети тощо.

Слід зазначити, що вибір стратегічних альтернатив здійснюється на основі аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища країни, яка реалізує стратегію зеленої економіки, а отже важливо враховувати у даному випадку рівень соціально-економічного розвитку держави, екологічний стан та рівень інноваційного розвитку, оскільки досягнення добробуту населення без шкоди для навколишнього середовища є головною метою стратегії, а науково-технічний прогрес та здатність держави продукувати та впроваджувати інновації є засобом досягнення поставленої мети.

Підбір інструментарію для ефективної реалізації стратегії зеленої економіки повинен ґрунтуватися на чіткому усвідомленні паритетного характеру взаємозв'язку між економічною, соціальною та екологічною складовими та необхідності забезпечення комплексності впливу реалізації стратегії на них.

Інакше кажучи, запровадження «зеленої» енергії на промисловому та побутовому рівнях в країні покращить екологічні показники, проте рівень життя населення, яке змушене буде платити більше як за енергію, так і за товари, ціна на які зростає за рахунок зростання собівартості, суттєво знизиться. Отже, такий підхід не забезпечує комплексності позитивного впливу на економіку, соціум та навколишнє середовище, його ефективність є

односторонньою, що не відповідає цілям стратегії зеленої економіки та основним засадам концепції сталого розвитку.

Висновки даного дослідження й перспективи подальшого розвитку в даному напрямку. Таким чином, на фінальному етапі стратегічного планування, а саме під час оцінки ефективності реалізації стратегії зеленої економіки особливу увагу потрібно звертати не лише на кількісні та якісні показники функціонування економічної, соціальної та екологічної систем, але й на наявність комплексного паритетного впливу на них в результаті реалізації такої стратегії.

Цікавим на думку автора в даному контексті питанням для подальших досліджень цієї проблематики є вивчення впливу рівня розвитку країни на ефективність реалізації нею стратегії зеленої економіки, а також способи врахування рівня такої кореляції на етапі підбору стратегічних альтернатив тощо., адже інструментарій для досягнення цілей стратегії зеленої економіки, який використовується розвиненими країнами, може бути неефективним в українських реаліях через економічне відставання, а отже спроможним лише загострити наявні соціально-економічні та екологічні проблеми.

В такому випадку доречно зосередитись на можливих економічних вигодах від зеленої економіки для країн з перехідною економікою, до яких відноситься і Україна, адже екологізація економіки передбачає створення ряду нових промислових об'єктів (сонячних та вітрових електростанцій, утилізаційних заводів, пунктів сортування сміття тощо), які сформулюють пропозицію додаткових робочих місць в країні, а приплив інвестицій у розвиток аграрної та екоінноваційної сфери тощо сприятиме пришвидшенню темпів соціально-економічного розвитку держави, а отже підвищенню рівня життя населення.

Список використаних джерел

1. Галушкіна Т.П., Мусіна Л.А., Потапенко В.Г. та ін. Основні засади впровадження моделі «зеленої» економіки в Україні : навч. посіб. / за наук. ред. Т.П. Галушкіної. К.: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 154 с. URL: <http://www.dea.edu.ua/img/source/Book/1.pdf>.
2. Квач Я.П., Фірсова К.В., Борісов О.Г. «Зелена економіка»: можливості для України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Випуск 6. С. 52-56. URL: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/12.pdf>.
3. Марчук Л.П. «Зелена» економіка: суперечності, та перспективи розвитку. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2014. Вип. 1. С. 34-41. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/1167>.
4. Прушківська Е.В., Шевченко Ю.О. Розвиток «зеленої економіки»: національний аспект. Бізнесінформ. 2013. № 3. URL: http://business-inform.net/pdf/2013/3_0/186_191.pdf.
5. Шабранська Н. І. Моделювання розвитку «зеленої» економіки. Економіка та управління національним господарством. 2015. Випуск 6 (116). С. 143-147. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20156\(116\)/sep20156\(116\)_143_ShabranskaNI.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20156(116)/sep20156(116)_143_ShabranskaNI.pdf).
6. Kennet M. The Green economics reader. Green Economics Institute . No 1 / 2019. 318 p. URL: <https://greeneconomicinstitute.org.uk/wp-content/uploads/2019/05/Prospectus2019u.pdf>.
7. Pearce, D., Markandya, A., Barbier B.E. 1989. Blueprint for a green economy. London: Earthscan, 192 p. URL: https://books.google.com.ua/books?printsec=frontcover&vid=ISBN1853830666&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.
8. Report of the World Commission on Environment and Development : Our Common Future. General Assembly of United Nations. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>.
9. UNEP, 2004. «The Use of Economic Instruments in Environmental Policy : Opportunities and Challenges». Geneva: UNEP. URL: http://www.unep.ch/etu/publications/Economic_Instrument_Opp_Chnull_final.pdf.

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ОБМЕЖЕННЯ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ» НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

В.Г. Семенова, доктор економічних наук, професор
М.В. Лук'янова
Одеський національний економічний університет
(м. Одеса, Україна)

В останні десятиріччя перед людством постає проблема вичерпності природних ресурсів та зміни клімату унаслідок інтенсивного виробництва, коли ніхто не замислювався над проблемами оточуючої середовища.

Виникає питання вибору можливого шляху подальшого економічного розвитку, з урахуванням можливостей природи. Одним із таких шляхів, на думку багатьох сучасних науковців, являється запровадження концепції «зелена економіка», яку все інтенсивніше використовують економічно розвинуті країни.

Актуальність роботи полягає у необхідності запровадження даної концепції на території України, так як наша держава вибрала європейський шлях розвитку, що обумовлює необхідність слідувати тенденціям розвитку країн Європи. Отже, потрібно оцінити перспективи та взагалі можливість переходу до «зеленої економіки» на інших підприємствах.

Дослідженню сутності та перспективності «зеленої економіки» в останні роки присвячено праці багатьох вчених, серед яких Сухорукова Т. Г., Боровик Ю. Т., Янченко Н. В., Єлагін Ю. В. та багато інших.

Метою даної роботи є дослідження можливостей та можливих перешкод у використанні «зеленої економіки» на українських підприємствах.

Відносно нещодавно почали будувати зв'язок між порушенням в екологічній системі планети з економічною діяльністю країн, а зокрема виробництвом у різних сферах. Все більше країн почали замислюватися над тим, що для стійкого розвитку потрібно забезпечити не лише економічні та соціальні компоненти, але й екологічні.

За даними різних досліджень «екологічний борг» планети становить близько 60%, тобто люди спожили на 60% більше природних ресурсів ніж планета може відновити, що зумовлює використання ресурсів майбутніх поколінь.

При цьому за даними програми ООН по оточуючому середовищу (ЮНЕП) при незмінних тенденціях використання ресурсів до 2050 року використання природних ресурсів на одну людину збільшиться до 70%.

Все це обумовило інтеграцію екологічних проблем в економічну науку як обмеженого блага, і зумовило появу «зеленого зростання» та «зеленої економіки».

ЮНЕП трактує поняття «зеленої економіки» як діяльність, що підвищує добробут людей, забезпечує соціальну справедливість, та скорочує втрати та ризики для оточуючого середовища [1]. Можна сказати, що це системний підхід переходу до ресурсоефективної економіки, в той час як «зелене зростання» можна охарактеризувати як стимулювання економічного зростання в цілому, використовуючи різні інновації та залучаючи інвестиції, зберігаючи природний капітал.

Теорія «зеленої економіки» базується на наступних трьох аксіомах:

- неможливість постійного розширення сфер впливу в обмеженому просторі;
- неможливість задоволення постійно зростаючих потреб в умовах обмеженості ресурсів;
- на нашій планеті все взаємопов'язане [2, с. 78].

Аналізуючи діяльність України, перш за все, необхідно «озеленити» сільськогосподарську галузь, адже вона займає вагомую долю у нашому виробництві. Проте

перспективні напрямки простежуються і в енергопостачанні, у зв'язку з географічним положенням, а також, і у промисловості та водяних ресурсах. Ці сфери входять до списку найбільш перспективних сфер впровадження «зеленої економіки» за дослідженнями ЮНЕП.

«Озеленення» сільськогосподарської сфери полягає, на нашу думку, у дотриманні рекомендацій щодо раціонального використання земельних ресурсів, коли до обробки треба виділяти не більше третини даних ресурсів, другу третину залишати у природному стані, а решту залишати для іншої господарської діяльності [3, с. 118]. В Україні спостерігається тенденція до порушення цього принципу, що призводить до нераціонального використання природних можливостей.

Перспективним напрямком є «озеленення» енергетичної сфери України. Так, у табл. 1 наведені дані щодо динаміки виробництва альтернативної енергії впродовж 2019 та 2020 років.

Таблиця 1 – Динаміка виробництва альтернативної енергії за 6 місяців у 2019 - 2020 роках [4]

Виробіток електроенергії	2019 рік		2020 рік		+/- до 2019	
	% (до всього виробітку у %)	млн кВт-г	% (до всього виробітку у %)	млн кВт-г	млн кВт-г	%(до всього виробітку у %)
Альтернативні джерела (ВЕС, СЕС, інші)	3,0	2 372	7,3	5 357	2 985	125,8

Тобто, виробництво власної альтернативної енергій у 2020 році за 6 місяців збільшилося на 125,8% у порівнянні за аналогічний період у 2019 році.

Енергетична стратегія України щодо ГЕС ТА ВДЕ (сонячна та вітрова енергія), що була розроблена Міністерством енергетики у 2017 році, містить прогнози, які наведені у табл. 2.

Таблиця 2 – Орієнтовний прогноз виробництва електроенергії до 2035 року, млрд кВт·год [4]

Найменування джерел первинного постачання енергії	2025 рік (прогноз)	2030 рік (прогноз)	2035 рік (прогноз)
	млрд кВт·год	млрд кВт·год	млрд кВт·год
ВДЕ (сонце і вітер)	12	18	25
ГЕС	12	13	13

Очікується збільшення виробництва як гідроенергії, так і сонячної та вітряної до 2035 року.

Спостерігається в останні декілька років і розвиток «зеленої економіки» в транспортній сфері України.

Ефективність «зеленої економіки» у різних напрямках можлива лише при дотриманні наступних принципів:

- справедливість – рівність;
- повага;
- обережність – облік граничних навантажень на планету;
- участь – при прийнятті рішень;
- управління – підзвітність;
- економічна, соціальна та екологічна стійкість;

- ефективність – стабільне виробництво та споживання;
- зв'язок поколінь – інвестиції у майбутнє [5, с. 21].

Концепція України щодо розвитку «зеленої економіки» містить у собі наступні напрямки:

- нові «зелені» робочі місця;
- інноваційні технології;
- модернізація промисловості;
- доступ до світових «зелених» фінансів;
- створення національних «зелених» фінансів;
- підвищення самозабезпеченості населення енергетичними ресурсами [3, с. 118-

119].

Проте, на нашу думку, ефективність застосування «зеленої» економіки в Україні ускладнюється наступними факторами:

- нерозвиненість законодавчої бази (напр., охорона оточуючого середовища);
- велика енергоємність економіки;
- надмірне ускладнення отримання різноманітних дозволів;
- недостатньо розвинена інфраструктура водооснащення та переробки (утилізації)

відходів;

- зміна клімату;
- неможливість використання частини території, що постраждала після вибуху на Чорнобильській АЕС;
- недостатність інвестицій у даний напрямок;
- недостатній контроль українських підприємств щодо дотримання норм для безпеки природи;

– невелика кількість наукових досліджень та грантів у сфері екологічно чистих технологій.

Не дивлячись на перешкоди розвитку «зеленої економіки» в Україні, існують безперечні перспективи у сільськогосподарському, енергетичному, промисловому напрямках. Реалізація екологічних стратегій дасть змогу у майбутньому у більшій мірі розвивати і інші напрямки, такі як транспортний, або туристичний, що сприятиме виходу України на рівень економічно розвинутих країн Європи та світу та забезпечить добробут майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Програма ООН по оточуючому середовищу. URL: <https://www.unep.org/ru> (дата звернення: 11.09.2021).
2. Боровик Ю. Т. «Зелена економіка»: сутність, принципи, перспективи для України / Ю.Т. Боровик, Ю. В. Єлагін, О. М. Полякова // Вісник економіки транспорту та промисловості. 2020. № 69. С. 75-83.
3. Сухорукова Т. Г. Перспективи розвитку зеленої економіки в Україні / Т.Г. Сухорукова, Н. В. Янченко, Н. Жижкевич // Вісник економіки транспорту та промисловості. 2019. № 67. С. 115-123.
4. Міністерство енергетики України. Офіційний сайт. URL: <http://mre.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 11.09.2021).
5. Иванова Н. И. "«Зеленая» экономика: сущность, принципы и перспективы /Н. И. Иванова, Л. В. Левченко // Вестник ОмГУ. Серия «Экономика». 2017, № 2. С. 19-28.

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

О.Г. Бровкова, кандидат економічних наук, доцент

М.А. Янчева

Державний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

У ХХІ столітті, навколишнє середовище нашої планети безупинно погіршується через вплив людини. На сьогоднішній день екологічно-небезпечний стан в Україні, особливо в районах та центрах, де перевищує надмірна концентрації підприємств та організацій важкої промисловості, вважається досить складною. Проблема взаємовідносин природи і суспільства стає все гострішою та потребує вирішення проблеми з кожним роком все більше більше.

Екологічна безпека є одним із найважливіших компонентів національної безпеки країни. Екологічну безпеку у широкому розумінні можна представити як стан захисту життєво-важливих інтересів та потреб окремого індивідуума, суспільства, держави, людства загалом, на кінець Землі від несприятливого впливу навколишнього середовища внаслідок природних біотичних та абіотичних факторів та факторів, на які впливає безпосередньо людина [1].

Метою національного екологічного аналізу є оцінка адекватності та ефективності політики, правової та інституційної бази управління навколишнім середовищем в Україні у світлі процесу децентралізації управління навколишнім середовищем та більш широких цілей реформ, а також надання рекомендацій до уряду для усунення виявлених ключових прогалин.

Україна є другою за величиною країною в Європі та має 43 мільйони населення, більшість з яких проживає в міській місцевості. Це країна з нижчим середнім доходом, а сфери послуг, промисловості та сільського господарства вносять основний внесок у валовий внутрішній продукт країни (ВВП).

Україна стикається з низкою екологічних викликів. Ключовими з них є [2]:

- забруднення повітря;
- якість водних ресурсів та деградація земель;
- поводження з твердими відходами;
- втрата біорізноманіття;
- проблеми здоров'я людини, пов'язані з факторами ризику навколишнього середовища;
- зміни клімату.

Сфера застосування екологічного законодавства України є досить широкою та охоплює більшість сфер охорони навколишнього середовища та управління природними ресурсами.

Відповідно до статті 50 Закону України "Про основи національної безпеки України" поняття «Екологічна безпека» є такий стан навколишнього середовища, де попереджається забезпечення про екологічну ситуацію та виникнення небезпеки для здоров'я людей.

Відповідно до статті 7 Закону України "Про основи національної безпеки України" на сучасному етапі основними реальними та потенційними загрозами для екологічної безпеки є [1]:

- значні антропогенні порушення та техногенні перевантаження території України, збільшення ризиків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
- нераціональне, виснажливе використання мінеральних ресурсів як невідновлюваних, так і відновлюваних;

- непереможність негативних соціальних та екологічних наслідків Чорнобильської катастрофи;
- погіршення екологічного стану водних басейнів, загострення проблеми транскордонного забруднення та зниження якості води;
- погіршення техногенного стану гідротехнічних споруд каскаду водосховищ на р. Дніпро;
- збільшення впливу шкідливих генетичних ефектів на популяції живих організмів, зокрема генетично модифікованих організмів, та біотехнологій;
- застарілість та недостатня ефективність комплексів утилізації токсичних та екологічно небезпечних відходів тощо;

Результати моніторингових показників та показників текучого контролю, які впливають на екологічну ситуацію у Дніпропетровській області, показують, що через високий рівень урбанізації та індустріалізації існує цілий комплекс проблем, які не можна залишити без уваги. За показниками, на сьогоднішній день майже вся територія області належить до категорії сильно забруднених, а більше третини - до надзвичайно забруднених.

Загальний обсяг валових викидів, забруднюючих речовин в атмосферу в більшості областях України від стаціонарних та мобільних джерел забруднення за останні роки становить близько 1 млн. тонн, що становить 17% від загальнодержавного показника [2].

Основними підприємствами, які найбільше забруднюють повітря у Дніпропетровську є Придніпровська ТЕС, ВАТ Нижньодніпровський трубопрокатний завод, ВАТ «ДМЗ імені Петровського», ВАТ «Дніпрококс», ВАТ «Дніпрошина».

На думку багатьох вчених, екологічна безпека створює механізми запобігання деградації та поліпшення навколишнього середовища, турботу про здоров'я людей, формування соціально-правових та економічних умов, які б виключали шкоду навколишньому середовищу з інших країн світу, забезпечує нормальні умови життя населенню; запобігання виникненню навколишнього середовища погрози; визначення джерел екологічного ризику з боку техногенних, економічних, соціальних, політичних структур та способи запобігання цьому; охорона природних ресурсів та людського потенціалу держави [3].

Загальний стан екологічної безпеки в Україні, включаючи Дніпропетровську область, є досить складним. Сталий розвиток України та її національна безпека можливі лише за умови збереження природних систем. Для цього необхідно сформулювати та послідовно реалізовувати єдину національну екологічну політику, спрямовану на раціональне використання природних ресурсів.

Тому основні завдання держави у сфері екологічної безпеки мають бути спрямовані на стабілізацію та покращення стану довкілля з метою забезпечення екологічно безпечного середовища для життя та здоров'я, впровадження екологічно збалансованих систем та збереження природних екосистем.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
2. Державна екологічна інспекція в Дніпропетровській області URL: <http://www.deidnepr.dp.ua/headings/>
3. Якібчу О. В. Особливості екологічної безпеки України в системі національної безпеки. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2014. С. 100–104.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ

А. В. Бурковська, кандидат економічних наук, доцент

А. І. Бурковська

*Миколаївський національний аграрний університет
(м. Миколаїв, Україна)*

В умовах забезпечення досягнення глобальних цілей ООН щодо сталого розвитку світового суспільства, питання розширення ринку органічної продукції набуває особливого значення як компонента продовольчої безпеки. Франція вважається однією із країн-лідерів з точки зору нарощення темпів виробництва органічної продукції, про свідчать наступні цифри: під органічним землеробством у Франції зайнято близько 2,5 млн га [1]; 73% французів споживають органічну продукцію принаймні 1 раз кожного місяці [2]; станом на липень 2021 року кількість органічних ферм у країні становить 53255 [3]; головною причиною споживання органічної продукції, на думку респондентів, є турбота про власне здоров'я [4]. Надання пріоритетного значення вирощуванню органічної продукції дозволяє не лише подбати про вищу якість та безпечність продовольства для кінцевих споживачів, але і зменшити негативний вплив агровиробництва на довкілля, забезпечивши його сталість.

Серед найбільш відомих досліджень, присвячених стану та розвитку органічної продукції, слід виділити праці таких вітчизняних вчених, як С. Бегай [5], Н. Берлач [6], В. Вовк [7], В. Гармашов [8], В. Гудзь та І. Примак [9], М. Кобець [10] та ін.

Метою дослідження є аналіз розвитку ринку органічної продукції у Франції та розгляд його подальших перспектив.

Органічна їжа – це їжа, що виготовлена методами органічного землеробства та вирощується без використання синтетичних хімікатів, таких як штучні пестициди та добрива, і не містить генетично модифікованих організмів (ГМО). До органічних продуктів належать свіжі продукти, м'ясо та молочні продукти, а також продукти їх переробки. Ринок органічних продуктів харчування значно зріс з кінця 20 -го століття, перетворившись на багатомільярдну галузь з чіткими системами виробництва, переробки, розподілу та роздрібною торгівлі. У Франції процеси розвитку ринку органічної продукції є досить прогресивними, що відображає стала тенденція зростання частки органічних ферм у загальній структурі сільськогосподарських господарств країни (табл. 1).

Таблиця 1. Частка органічних ферм у загальній структурі господарств Франції

Рік	Кількість органічних ферм, одиниць	Частка органічних ферм у загальній структурі господарств, %
2008	13247	2,4
2009	16901	3,1
2010	20675	3,9
2011	22865	4,6
2012	24667	5,0
2013	25510	5,3
2014	26472	5,8
2015	28854	6,2
2016	32504	7,1
2017	36695	8,1
2018	41628	9,1
2019	47261	10,4
2020	53255	11,8

* Джерело: побудовано автором за даними [1] та [2].

Соціальні проблеми, пов'язані з органічними продуктами харчування, включають більш високі витрати для споживачів та географічні зміни попиту. Органічна їжа зазвичай дорожча для споживачів, ніж їжа звичайного виробництва через її більш трудомістких методів, витрат на сертифікацію та зменшення залежності від хімічних речовин для підвищення врожаю сільськогосподарських культур. Часто це призводить до нерівного доступу до органічних продуктів харчування. Дослідження показують, що більший рівень багатства та освіти корелюють із закупівлями органічних продуктів харчування. Крім того, в деяких країнах з низьким рівнем доходу існують тенденції виробляти сертифіковані органічні культури виключно для експорту до заможніших країн. Це іноді породжує ситуацію, коли фермери не можуть дозволити собі купувати органічні продукти, які вони виробляють. Хоча ця стратегія може принести економічну вигоду в короткостроковій перспективі, вона викликає занепокоєння, коли фермери змушені відмовлятися від виробництва продовольчих культур, які годують їх місцеві громади. Задля підтримки високого рівня продовольчої безпеки і задоволення споживчих потреб населення, важливо проаналізувати попит на різні категорії харчових продуктів органічного виробництва (табл. 2).

Таблиця 2. Частка органічної харчової продукції за категоріями у загальній структурі споживання, Франція, 2020 рік

Категорія органічної продукції	Частка органічної продукції у загальній структурі споживання, %
Фрукти та овочі	81
Молочні продукти	69
Яйця	69
Олія	53
Напої	47
М'ясо	42
Хліб	32
Кава, чай	30
Кондитерські вироби	28
Продукція на основі сої	18
Риба та морепродукти	13
Харчові добавки	9
Напівфабрикати	6

* Джерело: побудовано автором за даними [3].

Виробництво органічної продукції у Франції акумулює суттєві грошові потоки (рис. 1). Сертифіковане органічне сільське господарство стало великим бізнесом, а великі сільськогосподарські операції відіграють ключову роль на національних та світових ринках сертифікованих органічних продуктів харчування. Враховуючи економію від масштабу, великі харчові компанії часто купують сировину в однієї сільськогосподарської компанії, яка виробляє органічні культури на великих площах, замість того, щоб купувати сировину у багатьох невеликих фермерів, кожен з яких вирощує на менших площах, що фактично обмежує участь дрібних фермерів у масштабній торгівлі [4]. Крім того, існує різниця між фермерами, оскільки процес органічної сертифікації може бути непомірно дорогим для деяких дрібних фермерів. Хоча в деяких місцях існують субсидії на сертифікацію, такі фермери часто вирішують продавати безпосередньо споживачам на фермерських ринках і можуть прийняти рішення взагалі відмовитися від органічної сертифікації.

В цілому, популярність органічних продуктів зростає, оскільки споживачі все частіше шукають і купують продукти, які, на їхню думку, є більш здоровими та вирощуються у спосіб, що не завдає шкоди навколишньому середовищу.

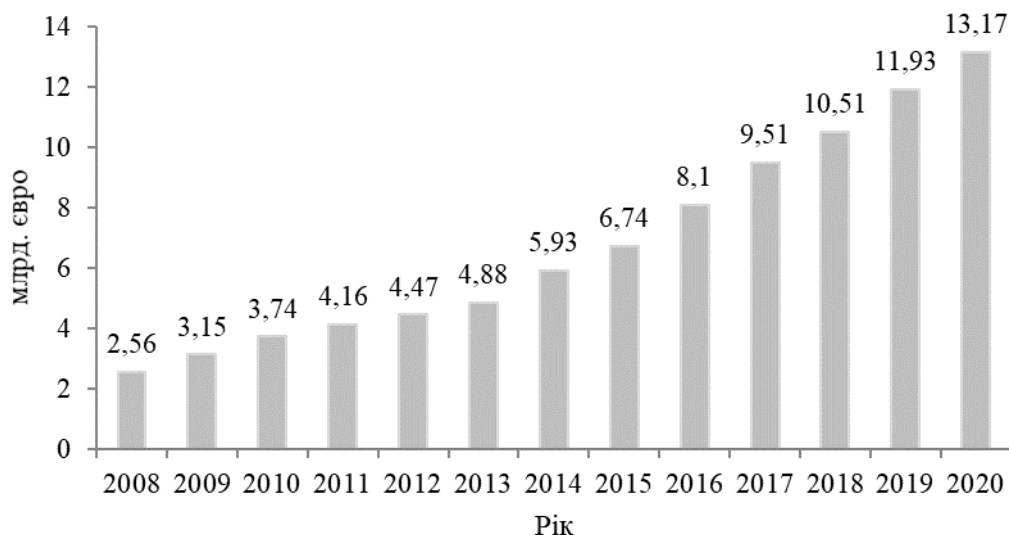

Рисунок 1 – Грошовий оборот від виробництва, переробки та продажу органічної продукції у Франції, млрд. євро

*Джерело: побудовано автором за даними [4].

Ринок органічної продукції у Франції має стійку тенденцію до зростання, що обумовлює його перспективність як для місцевих виробників, так і для експортерів із інших країн світу.

Список використаних джерел

1. Number of farms dedicated to organic farming in France. URL: <https://www.statista.com/statistics/961247/organic-farms-number-france/>. (дата звернення: 13.09.2021).
2. Percentage of organic farms among the total number of farms in France. URL: <https://www.statista.com/statistics/961217/share-organic-farms-france/>. (дата звернення: 13.09.2021).
3. Categories of organic products consumed among organic food consumers in France in 2020. URL: <https://www.statista.com/statistics/776986/families-products-biological-consumed-la-france/>. (дата звернення: 13.09.2021).
4. Turnover of the whole organic food sector, including restaurant and other food service facilities, in France. URL: <https://www.statista.com/statistics/944153/turnover-organic-food-sector-france/>. (дата звернення: 13.09.2021).
5. Бегей С.В. Екологічне землеробство: підручник. Львів: Новий Світ-2000, 2010. 429 с.
6. Берлач Н. А. Адміністративно-правові засади формування органічного напрямку у сільському господарстві України: монографія. К.: Новая Идеология, 2010. 398 с.
7. Вовк В.І. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегія на майбутнє. Органічні продукти харчування. Сучасні тенденції виробництва і маркетингу: матеріали Міжнародного семінару, м. Львів. 2004. С. 3.
8. Гармашов В.В., Фомічова О. В. До питання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні. Вісник аграрної науки, 2010. №7. С.11-16.
9. Гудзь В. П., Примаєк І. Д. Адаптивні системи землеробства: підручник. К.: Центр учбової л-ри, 2007. 334 с.
10. Кобець М. І. Органічне землеробство в контексті сталого розвитку. Проект “Аграрна політика для людського розвитку”. К., 2004. 22 с.